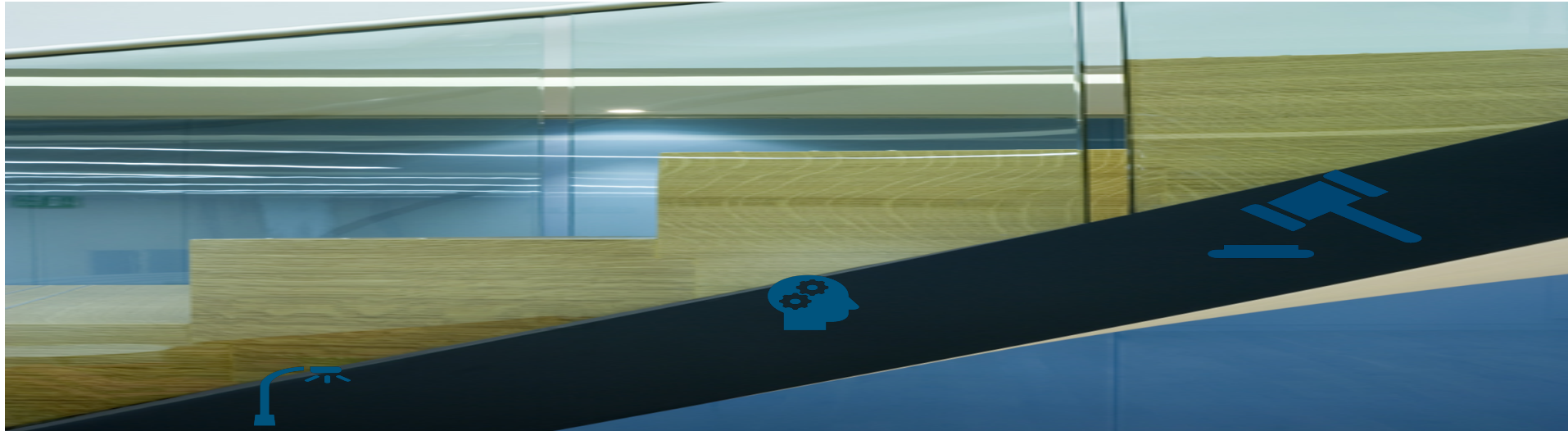

SYS 5.9.2018

SYYTEHARKINTA YMPÄRISTÖRIKOSASIOISSA

- Tomi Rinne
- Kiinteistö- ja ympäristölakimies
- Oikeudenkäyntiavustaja (14/128)
- Ramboll Finland Oy

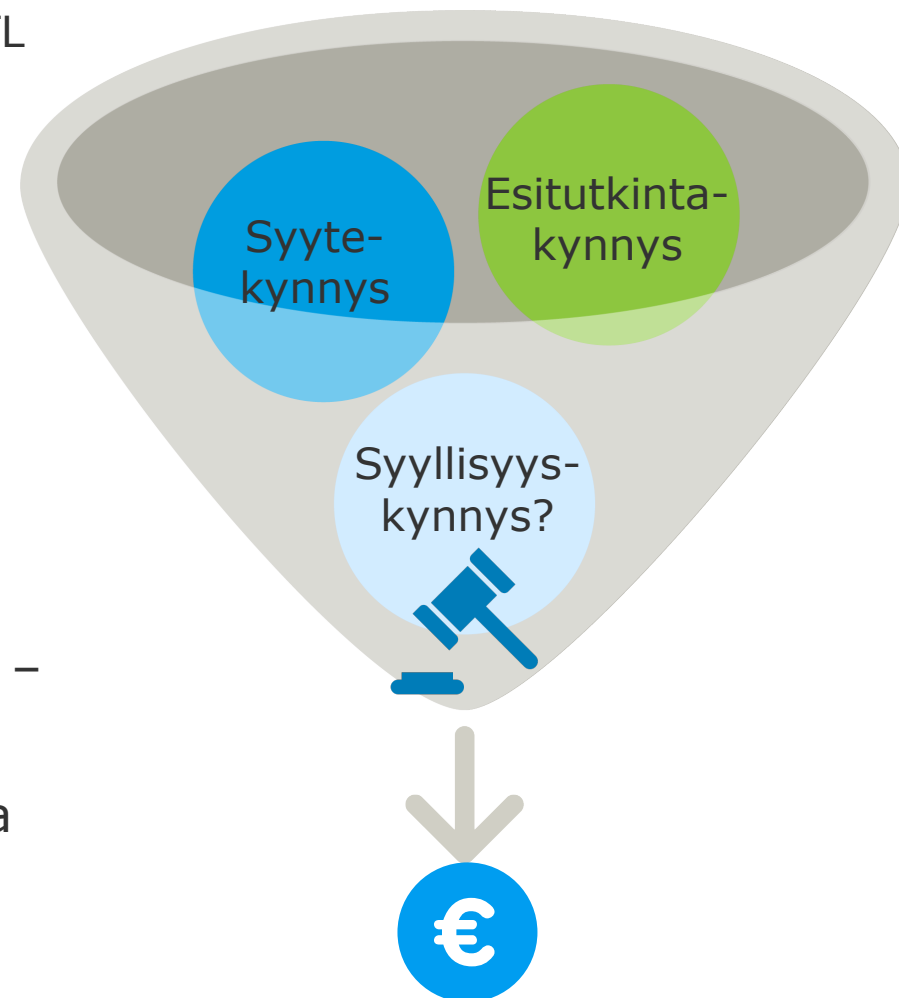
SYYTEHARKINNAN ASEMA RIKOSOIKEUDESSA

- Kynnykset

- 1) Syytä epäillä (*reason to doubt*) **esitutkintakynnys** (ETL 3:3)
- 2) Todennäköiset syyt (*probable imputation*) syyteharkinnassa (ROL 1:6) **syyttämiskynnys**
 - 1) Piilokynnykset, kuten julkisuus- tai taloudelliset kynnykset
- 3) Vastaajan syyllisyydestä ei jää varteenotettavaa epäilyä (*beyond reasonable doubt*) **syyllisyyskynnys** oikeudenkäynnissä (oikeudenkäymiskaari (4/1734), OK 17:3) – syyttäjällä näyttötaakka, ettei jää järjellistä muuta vaihtoehtoa (sovellettu KKO 2002:47 lähtien)

- Prosessi ETL ja etenkin ROL, ei ole syyteharkintalakia – sisältö RL (39/1889) ja erityislait

- ROL 4:1 ja RL (39/1889) 1:10 teko/laiminlyöntipaikka ja seurauksen ilmenemisaika, laiminlyöntirikos RL 3:3

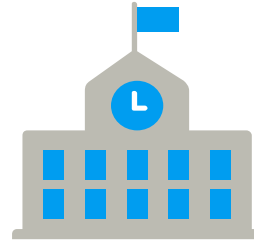

SYYTEHARKINTA ESITUTKINNASSA

- ETL (805/2011) 2 §: Syyteharkintaa ja seuraamusta (+todistelua) varten selvitetään
 - Epäilty rikos, teko-olosuhteet, vahinko, hyöty + muut tarvittavat seikat
 - Mm. menettämisseuraamus, vahingonkorvaus
- Poliisi (tutkinnanjohtaja pidättämiseen oikeutettu virkamies), syyttäjä osallistuu esitutkintaan – osallistuu, ohjaa, johtaa?
- Esitutkinnan valmistuttua aineisto syyttäjälle syyteharkintaa varten (ROL (689/1997))
- Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä lopettaa esitutkinnan, jos kustannukset selvässä epäsuhteessa asian laatuun ja mahdolliseen seuraamukseen (myös menettämisseuraamus)
- Tuotto-odotus seuraamuksen kautta jo esitutkinnassa - suhde esitutkintakynnnykseen?
- Epäillyt ympäristörikkokset talousrikosjuttuja (yleensä talousrikosyksikkö, erikoissyyttäjä) – substanssi vieras, laskentaoppi pääosassa - yhteiskunnalle (valtio) tuottoja, kunnatkin haluaisivat osingolle. Pienehkö panos (budjetti) ja suuri tuotto (rikoshyöty)

SYYTEHARKINTA YLEISESTI ROL JA RL

- Syytekynnys ROL 1:6 syytepakko
 - laissa säädetty rangaistavaksi,
 - syyteoikeus ei ole vanhentunut; ja
 - on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi.
- ROL 1:6 a § syyttämättä jättämispakko (ROL 1:6 ei täyty)
- Ympäristörikosvastuun kohdentumisesta teon tai laiminlyönnin osalta (RL 48:7).
- RL 4:1-2 tunnusmerkistö- ja kieltoerehdykset (mm. viranomaisen neuvo) tulisi vaikuttaa todennäköisiin syihin epäillyn syyllisyyden tueksi, mutta vastuuvapausperusteita ei juuri käsitellä esitutkintapyyntöä tekemisen jälkeen
- RL 6:5-7 ja LSL 58.3 §: tahallisuus, törkeä tuottamus. YSL ja LSL: tuottamus.
- RL 8:1 vanhentumisajat (yleensä 2 tai 10 vuotta) tekohetkestä tai laiminlyöntihetkestä (RL 8:2) ja päättyy haasteen tiedoksiantoon. Tuomioistuin ei ole sidottu rikosnimikkeeseen eikä lainkohtaan, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu (ROL 11:3)

SYYTTÄMÄTTÄ JÄTTÄMINEN YLEISESTI

- Esitutkinta voi keskeytyä syyttämättä jättämisperusteilla – “esisyyteharkinta”
- Prosessuaalinen syyttämättä jättäminen
 - 1) ei rikos (ympäristörikosasioissa tunnusmerkistöön liittyy materiaalistien säännösten tulkinta)
 - 2) ei syyteoikeutta
 - 3) syyteoikeus vanhentunut (pienemmät 2 v./max. 1 v vankeutta, sakko tai rikesakko, isot 10 v.)
 - 4) ei todennäköisiä syitä syyllisyyden tueksi (näyttö)
- Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen (ei enää syylliseksi toteamista)
 - 1) tärkeän yleisen tai yksityisen edun puuttuminen (ELY-keskus valvoo yleistä etua)
 - 2) - 4) vähäisyys-, nuoruus- ja kohtuusperusteet (vähäisyys sovellettu ympäristöjutuissa)
 - 3) konkurrenssiperuste (yhtyminen, ei vaikuta kokonaisrangaistuksen määrään)
 - 4) kustannusperuste (prosessieconomia, rikoshyödyn konfiskointi voi kumota)
 - 5) tunnustamisperuste (1.1.2015 voimaan, plea bargain -jenkkiperuste)

NIMIKKEET JA SEURAAMUKSET YMPÄRISTÖRIKOSASIOISSA §

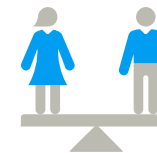
- Ympäristön turmeleminen (RL 48:1) ja luonnonsuojelurikos (RL 48:5, *nature conservation offence*)
 - tahallisuus tai törkeä huolimattomuus (*intention or gross negligence*)
 - 10 vuotta vanhentumisaika (*limitation period for the prosecutor to press charges*, sakko (120 päiväsakkoa maksimi RL 2 a luku) tai vankeutta enintään 2 vuotta)
- Ympäristörikkomus (RL 48:3, *environmental infraction*)
 - tahallisuus tai törkeä huolimattomuus (*intention or gross negligence*)
 - 2 vuotta vanhentumisaika (120 päiväsakkoa maksimi)
- Ympäristönsuojelulain rikkominen (YSL 225 §, *breach of the Environmental Protection Act*) ja luonnonsuojelurikkomus (LSL 58 §, *nature conservation violation/infraction*)
 - huolimattomuus (*negligence*), LSL 58.3 § törkeä huolimattomuus (*gross negligence*)
 - 2 vuotta vanhentumisaika (120 päiväsakkoa maksimi)
- RL 9:5 yhteisösakko 850-850 000 euroa (ollut poikkeus), RL 10:2 hyödyn menettäminen

KONFISKAATIO – MENETTÄMISSEURAAMUS

- Arvokonfiskaatio voi olla *driving force* esitutkinnalla ja syyteharkinnalla
- Yleiset edellytykset – voidaan tuomita konfiskaatio rikoksesta, vaikka ei tuomita rangaistusta
- RL 10:2 Taloudellisen hyödyn menettäminen valtiolle (luettelo tuli 1.9.2016)
 1. rikoksella välittömästi saatu *omaisuus*
 2. sen sijaan tullut *omaisuus*
 3. em. omaisuuksien *tuotto*
 4. em. omaisuuksien ja tuoton *arvo*
 5. rikoksella saadun säästön *arvo*
- Tarvittaessa hyöty arvioidaan – rikoksen laatu, rikollisen toiminnan laajuus ja muut olosuhteet
- Hyötynyt tekijä, osallinen tai se jonka puolesta on tehty
- Vahingonkorvauksen/edunpalautuksen kanssa samoilla apajilla – riski vahingonkorvausta sisältävän samanlaisen asian kevyempään esitutkintaan ja syyteharkintaan?
- Konfiskaation suhde kynnyksiin?

KOKEMUKSIA EPÄILTYJEN YMPÄRISTÖRIKOSTEN ESITUTKINNASTA JA SYYTEHARKINNASTA

- Esitutkintaa ei voi kokonaan erottaa syyteharkinnasta - painopisteitä:
 - Päähuomio taloudellisen edun laskennalla -> pyrkimys bruttotuoton puolelle - epäillyn syytä osoittaa vähennykset nettotuoton laskentaan RL 10:9.4 huolimatta
 - Vastuuketjut selvitetään myös tarkasti
 - Yleiset opit (rikos, syyllisyys, erehtymiset tms.) ja substanssi sivuroolissa
 - YM-ohjeistus ja ELY-lausunnot suhteessa tarkkarajaisuusvaatimukseen?
 - KRP:n ja Syken laboratoriot (näytteenotto, tulkinta, objektiivisuus syyteharkintaa varten?)
- Jos useampia esitutkintoja, taloudellisesti kannattavin ainakin syytteeseen
- Tutkintapyyntö saadaan joskus, joskus ei
- Epäillyt usein korkeasti koulutettuja, ylirehellisiä, ei kokemuksia poliisista
 - Ei välttämättä ilmoiteta tutkittavan asemaa etukäteen
 - Poliisi lupaa loppulausunnon, syyttäjä kieltää - syytetty on joskus nähnyt vain tutkintakertomuksensa

KOKEMUKSIA EPÄILTYJEN YMPÄRISTÖRIKOSTEN ESITUTKINNASTA JA SYYTEHARKINNASTA

- BAT:n suhde ympäristön pilaantumiseen esim. ympäristön turmelemisepäilyssä
 - Abstrakti pilaantumisvaara – YSL-lupavelvollisuus pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot, mutta myös jätteiden ammatti/laitosmainen käsittely - EU ei edellytä lupaa mm. kierrätystoiminnoilta
 - Määräys voi koskea varastointi-, aika- tms. rajoitusta tai pilaantumisen kannalta merkityksetöntä päästöä, jota luparajaa on jaksoittain kiristetty aiempien tulosten perusteella
 - Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen tarkkarajaisuusvaatimus v. epäselvä/ristiriitainen lupamääräys
 - Syyttömyysolettama v. abstrakti pilaantumisvaara, joka konkretisoituu, kun ELY asianomistajana
- Etenkin kierrätystoiminnoissa kalliit ja vaikeasti noudatettavat luvat estävät jätehierarkian toteutumista -> lopputuottokin mahdollisessa rikkomistilanteessa valtiolle – määrällisesti paljon (tuottavia) toimintoja, ympäristöhallintoa koulutetaan ilmoittamaan
- Hallintopakon (ajantasainen oikaisu) ja rikosoikeuden (jälkikäteinen) rajaa ei ole – YSL 225 § huolimattomuus täyttyy helposti
- Julkisuuskyynnys – etukäteen voidaan kertoa, ettei uskalla olla syyttämättä

ONKO YMPÄRISTÖRIKOLLISUUS LISÄÄNTYNYT?

- Valtiolle rikoshyödyistä tuloja, joilla voi perustella rikostutkinnan (pääluokka 26) ja syyttäjien (pääluokka 25, toimintamenot momentilla 25.30.01) budjetteja
- Tuomareillekin ehdotettu (momentti 25.10.03) – syyttömyysolettama, kynnykset? Nykyään korostetaan riippumattomuutta, ei voi olla avoin peruste
- Talousrikollisuustoimintaohjelma (VNp), YM valvontaohje, YMrä 16/2015 jne.
 - ympäristöviranomaisen ilmoittaa mahdollisista ympäristörikoksista esitutkintaviranomaisille – aiemmin harkinnanvarainen
 - Viranomaisyhteistyö: ohjeet ja koulutus. Tällä hetkellä ministeriöiden tulos- ja informaatio-ohjaus
 - SM poliisihallitukselle ja Rajavartiolaitokselle, OM syyttäjälaitokselle, VVM Tullille, YM ELY-keskuksille (y-vastuualue)
- Valvontaviranomaisten tulkinnat muuttuneet ja tiukentuneet ilman säädösten muuttumista – vanhat viranomaisohjeet syrjään, muutos 2010-2012 jälkeen (oliko valvonta ennen laitonta?)
- Ympäristörikokset eivät liene lisääntyneet (julkisuuskuva) vaan ilmoituskynnys madaltunut. Onko syyte- ja syyllisyyskynnys madaltunut?
- Konfiskaatio on tarpeellinen, mutta se ei voi rikosprosessin keskeinen syy tai palkkio

ESITYS PÄÄTTYI

